

POVĚRY A MÝTY KOLEM BYDLENÍ V RODINNÉM DOMĚ

„Pověra je poezii života.“

Johann Wolfgang Goethe

„Navzdory faktu, že komunistické strany nemají žádný spolehlivý styk s masami, nedostávají se k moci akcí mas, neorganizují výrobu ve prospěch pracujících a všeobecně nevládnou podle přání lidu - udržuje se neustále obrovský konglomerát mýtů, nedorozumění a zmatků, podporující představy, že komunismus je nějak mysticky spjat s lidem.“

Jeane Kirkpatricková, 1984

Pověra je nepodložená víra v souvislost nějakých věcí či jevů. (Mýtus má definici širší, více významů, ale přidržíme se snad pojetí mýtu jakožto smyšlenky, výmyslu či bludu). Vypozoroval jsem například před léty systematickým výzkumem u babičky na prázdninách, že barva kočky, která ráno člověku přeběhne přes cestu, je bez exaktně doložitelné kauzality k množství problémů, které den pro něho přinese. Černá kočka dokonce paradoxně předznamenala problémů méně než druhý den kočka zelená, neboť se jedné útlocitné místní dámě nelíbilo, že jsme ji (tu kočku !) nazelenili z výzkumných důvodů latexem a udala nás na věbé...

Existují nějaké obecnější pověry a mýty také v oblasti výstavby rodinných domů a bydlení v nich? Samozřejmě - černá kočka vám může zkřížit i cestu na stavbu, ale mám-li pro dnešní povídání vybrat nějaký půltucet výroků velmi typických, pak tedy začneme oním zemitým *Kdo má chalupu, ten má... (hýžd'ové svaly) v kalupu*. Dodnes často slyším: *„V paneláku jsem měl klídek, teď, co jsme si s Miluškou postavili, se nezastavím a v létě bych potřeboval, aby byly zprávy v televizi nejdřív tak v jedenáct...“*. Naznačuje se tím, že trávník roste jako zběsilý, okapy se zanášejí ostošest, špatně přidělaná treláž pod vistárii se pořád utrhuje, plot aby člověk natíral v jednom kuse a manželka, ke všemu odbírající časopis *Dům a zahrada*, vzdychá tu po terase, pergole a bábekjů, ondy zas po zimní zahradě, také bazén by to prý chtělo a k němu pěknou sauničku.

Doporučení základní: kvalitní vnější plášť domu. Plech na klempířské detaily a okapy nebudete přece natírat, na to je váš čas opravdu drahý. Koupili jste chalupu: tašky na střeše přes svůj věk vypadají ještě dobře a žádná díra nikde není vidět? Nekompromisně vyměnit, jinak riskujete, že vám do střechy začne zatékat přesně týden poté, co v podkroví dobudujete ty krásné dětské pokojíčky s obláčkovými tapetami. Slevíte-li něco ze svých snů o masážní vaně,

asi to přežijete snáze než nekvalitní výplně otvorů: masáž vám poskytnou v Salónu česko - thajského přátelství na náměstí i s dámskou obsluhou, ale bude-li vás druhý den doma čekat obrušování oprýskaných nekvalitních nátěrů z oken asi o to extatické uvolnění v oblasti bederní páteře zase rychle přijdete.

Doporučení druhé: dobrý a uvážlivý odhad, co zvládnou vlastními silami, případně silami rodinného klanu, a na co už si budu muset určité služby najímat. Nebo vás opravdu baví věčně objíždět svůj dvouhektarový pozemek sekačkou, někdy i dvakrát týdně? Štípat haldy dřeva zvíří Řípu? Děti opustily hnízdo hodně záhy, vy ale pořád taháte svůj vysavač celým domem jak melancholický démon?

Doporučení třetí: než se pustíte do budování zimní zahrady, zkuste manželce raději nabídnout ten lososový šikézni kostýmek od Versace nebo exotickou dovolenou v Oňara - Oňu - Oňara. Třeba tím přijde na jiné myšlenky.

Mýtus číslo dvě: *ploché střechy dělíme na ty, do kterých teče a ty, do nichž zatím neteče*. Dávno neplatí! Tenhle bonmot byl hodně krutý vždycky a stejně tak by ostatně bylo možné jej aplikovat na střechy sedlové, pontony či gumové galoše, lodičky z vlašských ořechů nebo neoprénové obleky. Jednou totiž zateče do každé střechy a „žádná klenotnice není věčně plná“ (Př 27,24), na druhou stranu ale platí, že teče-li vám do střechy, není chyba v její plochosti, nýbrž ve způsobu, jakým byla provedena. Izolatéři to odbyli, protože Franta či Vasil zrovna slavili narozeniny a spěchali do hospody. Projektant to odbyl, protože neuvážil zatížení střechy či vlhkost vnitřního prostředí pod ní. Kapitán letadla to odbyl a zapomněl zkontrolovat zámky zavazadlového prostoru, takže kufry z přelétajícího eroplánu vám pokropily střechu. Mnohaletá zkušenost mi ale velí zastávat se plochých střech, jejichž životnost či náchylnost k poruchám je stejná jako u střech ostatních. Poté, co se prakticky přestaly provádět jednoplášťové střechy, jsem dokonce přesvědčen, že dobře udělaná plochá střecha vám vydrží déle. Pro inženýrský vtíp mám rád zvláště střechu inverzní, obrácenou: ta totiž ukrývá hydroizolační vrstvu až pod vrstvou tepelně izolační a tím ji chrání před nepřítelem největším, totiž ultrafialovým zářením ze slunečního světla. To je schopné časem degradovat jakoukoli plastickou hmotu, ale schováme-li ji do tmy, můžeme životnost střechy prodloužit až několikanásobně. Báječná je rovněž střecha zelená, vegetační, která domu propůjčí podivuhodně zabydlený, takřka „hobití“ výraz, výrazně přispívající k jeho integraci do přírodního prostředí kolem. Vrstva hlíny tu opět schovává hydroizolaci a chrání ji před bodavými ultrafialovými šípy.

Ano, připouštím, někdy může být s těmito střechami i opravdová svízeľ. Většinou tehdy, nejsou-li správně navrženy, tzn., že neobsahují

správné vrstvy ve správném pořadí. Třeba ani neprotečou a uvnitř „prší“ ze sražené vody, jež kondenzovala v nevhodný okamžik. Následují pak většinou plísně, koroze a jiné nezdoby, které ve svém důsledku mohou časem ohrozit i střešní konstrukci. Problém řeší dobře udělaná větraná dvouplášťová střecha, kde se nezapomnělo na vzduchovou vrstvu, spojenou s vnějším prostředím: taková je vhodná i nad prostory s vysokou relativní vlhkostí (i nad 80%).

A co probrat dál ? Třeba pověru o tom, že *každý historizující dekor na vašem domě je zavrženíhodný kýč a projev vkusu málo vytříbeného*. Nuže, nesdílím tento názor. Po orgiích štukových imitací v devadesátých létech, označovaných univerzálně jako podnikatelské baroko, se dnes prosadilo opačné mínění už i u nepřilíš poučené veřejnosti takřka obecně. Co není „minimalistické“ a bezozdobné, je nevkusné. Mnozí projektanti tak, doslova „zamaskování“ tímto stylotvorným výkyvem, úspěšně a lacino uplatňují své velmi plytké a málo rafinované tvůrčí projevy na trhu soudobé architektury rodinného domu. Adolf Loos a jeho břitká stat' *Ornament a zločin* je znovu citována ze všech stran i po sto létech. Je to nebezpečná past, neboť z domu jakoby stačilo očesat římsy a dělicí příčky v různě poházených oknech a máme tu novou architekturu s velkým A !

Plebejská nestřídmost a procovství jsou zavrženíhodné a po právu vysmívané dnes už i ve „společenských“ časopisech pro ženy. Na druhou stranu - citace klasických architektur či aluze (narážka) třeba renesanční ikonografie zůstávají v rukou celé řady architektů významným prostředkem dosahování výtvarně svrchovaných počinů. Vnádídlo klasicismu je asi věčné, ale v dobré soudobé architektuře by nikdy nemělo jít o prvoplánový návrat k tradici. Tím méně o něco, co nepoučený „výrobce romantických iluzí“ za tradici pouze považuje. Něco jiného je ovšem použití historických prvků, zasazených do moderního kontextu: výsledek může být hodně překvapivý. Vždy je však velmi důležité tyhle ingredience používat s poučeným, někdy až trochu humorným odstupem a ovšemže tu platí ono okřídlené *méně znamená více*.

Čtvrtý mýtus: *čím více světla, tím lépe, okna na jih by měla být co největší*. Letošní červenec asi zasadil tomuhle „atributu modernity“ v mnohých hlavách hodně velkou t'afku. Velká okna jsou jistě žádoucí a jen ona dokáží zprostředkovat žádoucí míru propojení exteriéru s vnitřkem domu. Jsou dnes natolik silným stylotvorným prvkem i obecně přijímaným „luxusem“, že se obyvatel domu smíří i s výrazně vyššími poplatky za energie, než jaké by hradil v případě oken standardních. Přes úžasný technologický pokrok, umožňující dnes běžně počítat se součinitelem prostupu tepla u oken $U_N < 1,1 \text{ W/ m}^2 \cdot \text{K}$, je třeba mít na zřeteli, že pro plnou venkovní stěnu domu platí hodnoty 5

- 6 x nižší. Okenním sklem tedy přijdeme oproti běžné stěně o pětinasobek tepelné energie ! Letní přesvětlení a přeteplení pokoje díky velkým oknům je dalším nepříjemným průvodním jevem velkých skleněných ploch. Vnitřní žaluzií se něco podobného dá eliminovat jen velmi nedokonale, proto se nyní hojně užívá žaluzií předokenních či okenic, většinou posuvných. Připustíme-li, že v našich podmínkách je klimatizovaný interiér rodinného domu velmi sporným luxusem (pár tropických letních dnů po sobě a energetika kolabuje), je řešení s předsazenými stínícími prvky velmi vhodnou možností.

Snad ještě lepší ochrana prosklených otvorů spočívá ve fixním přetažení střechy. V závislosti na přesné poloze fasády vůči světovým stranám lze tohle předsazení střechy velmi přesně vypočítat tak, aby střecha v zimě, kdy je i v poledne sluníčko jen nízko nad obzorem, neclonila, zatímco v létě udržovala stěnu pod sebou v trvalém stínu.

Také takovouhle pověru slýchávám: *národní charakter rodinných domků je mezinárodním slohem překonán, americké, švýcarské či třeba kanadské domy se u nás dříve nebo později tak jako tak přestanou vnímat jako cizorodé*. Omyl, obrovský, fatální omyl ! Řádně se k němu postavit by vydalo na samostatné pojednání o soudobém regionalismu, v rychle protřepávaném šejkru dnešní globální reality jevu skutečně či jen zdánlivě upozaděném, ale proto o nic méně důležitém a zásadním. Oč se každý takovýhle domek tady stane opravdu řádem zdejších věcí, přesně o to obral duši téhle země. Domov, vlast...

A poslední mýtus do půltuctu: *dřevostavby jsou výhodné a mají dobré tepelně technické vlastnosti*. Nuže, nejsou. Generálně řečeno: jsou drahé (přestože lesy pokrývají více než třetinu naší země !) a i když jejich tepelná izolace bývá dobrá, jejich tepelná akumulace je z podstaty tohoto materiálu příliš nízká. Celkové tepelně technické vlastnosti konstrukce musíme ale hodnotit komplexně, ve vybalancovaném vztahu mezi oběma těmito fyzikálními veličinami. U skeletových či rámových dřevostaveb si mezi jednotlivé konstrukční prvky můžeme nastrkat v zásadě jakoukoli vrstvu izolace a oboustranně ji kapotovat nejrůznějšími deskovými materiály. Avšak akumuluje jediné hmota a tu vyvstává svízele v tom, že všechny izolační materiály jsou příliš lehké a porézní, pro akumulaci téměř bezvýznamné. V kanadském srubu si poradí tak, že uprostřed dispozice vyzdí majestátní, těžké křbové těleso z kamene, které akumuluje jedna báseň. Udělá-li si ovšem něco podobného tuzemec ve svém srubu ve vilkovém satelitu někde na Hané bez okolního desetihektarového pozemku, porostlého tundrou, prozradí na sebe hned dvě věci: za prvé to asi bude velký čtenář Ernesta T. Setona a za druhé - čte ho zřejmě v Braillově písmu, neboť je bohužel slepý (viz výše).

Mýtů a pověr kolem bydlení v rodinném domku (a z nich často vyplývajících zklamání) se zdá být opravdu hodně. Někdy příště se k nim ještě vrátíme.

Ing. arch. Jan Rampich